Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (BAİBÜEFD)

Bolu Abant Izzet Baysal University Journal of Faculty of Education

2025, 25(3), 1809 – 1822. DOI: 10.17240/aibuefd.2025..-1682567

Ortaokul Öğrencilerinin Empatik Eğilimleri ile Özgeci Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Investigating the Relationship between Empathic Tendencies and Altruistic Behaviors of Middle School Students

Volkan KUTLUCA[1]

Geliş Tarihi (*Received*): 23.04.2025 **Kabul Tarihi (*Accepted*):** 20.08.2025 **Yayın Tarihi (*Published*):** 15.09.2025

Öz: Bu çalışmanın amacı ortaokul öğrencilerinin empatik eğilimleri ile özgeci davranışları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amaçla gerçekleştirilen araştırmada küme örnekleme yöntemi kullanılmıştır ve katılımcılar ise ortaokulda öğrenimine devam eden 173'ü kız, 206'sı erkek olmak üzere toplam 379 kişiden oluşmaktadır. Araştırmanın yürütülmesinde ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak kişisel bilgi formu, KA-Sİ Empatik Eğilim Ölçeği Çocuk Formu ve Çocuklar İçin Özgecilik Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde ise SPSS 27.0 paket programı ve istatistiksel tekniklerden normallik analizi, Bağımsız Örneklemler T-Testi, bağımsız örneklemler için Tek Faktörlü Varyans Analizi, Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı ve Basit Doğrusal Regresyon Analizi testleri uygulanmıştır. Araştırma sonucunda ortaokul öğrencilerinin empatik eğilim puanları ile özgeci davranış puanları arasında yüksek düzeyde pozitif yönlü ilişki bulunmuştur aynı zamanda empatik eğilimlerin özgeci davranışın önemli bir açıklayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Empatik eğilim ve özgeci davranış puanlarının kız öğrencilerin lehine anlamlı şekilde farklılaştığı bununla birlikte yaş veya sınıf düzeyi düştükçe özgeci davranışların arttığı tespit edilmiştir. Sosyoekonomik açıdan ise ortaokul öğrencilerinin empatik eğilimlerinde ve özgeci davranışlarında ise anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonuçları ilgili alan yazın ışığında tartışılarak sonuç ve önerilerde bulunulmuştur.
Anahtar Kelimeler: Ortaokul, Empati, Özgeci, İlişki

&

Abstract: This study investigates the relationship between empathic tendencies and altruistic behaviors among middle school students. A total of 379 students (173 girls and 206 boys) from a middle school in Kırıkkale participated in the study, selected through cluster sampling. The research employed a relational survey model. Data were gathered using a personal information form, the KA-SI Empathic Tendency Scale – Child Form, and the Altruism Scale for Children. Data analysis was performed using SPSS 27.0, employing statistical methods such as normality tests, Independent Samples t-Test, One-Way ANOVA, Pearson Correlation Coefficient, and Simple Linear Regression. Results showed a significant positive correlation between empathic tendencies and altruistic behaviors. Moreover, empathic tendencies were found to be a significant predictor of altruistic behavior. Gender-based differences were observed, with girls scoring higher in both empathy and altruism. Additionally, altruistic behaviors were more pronounced among younger students and those in lower grade levels. However, no significant differences were found in empathic or altruistic tendencies based on socio-economic status. The findings are discussed in relation to existing literature, and recommendations are provided to support future research and educational practices aimed at fostering empathy and altruism in adolescents.
Keywords: Middle School, Empathy, Altruist, Relationship

Atıf/Cite as: Kutluca, V. (2025). Ortaokul öğrencilerinin empatik eğilimleri ile özgeci davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(3), 1809-1822, DOI: 10.17240/aibuefd.2025..-1682567.

İntihal-Plagiarism/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. https://dergipark.org.tr/tr/pub/aibuelt

Copyright © Published by Bolu Abant Izzet Baysal University– Bolu

[1] Sorumlu Yazar: Dr. Volkan Kutluca, Independent Researcher, Pyschological Counseling and Guidance, volkankutlucaa@gmail.com, https://orcid.org/0000-0001-6411-0549

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License

1. GİRİŞ

Sosyal bir varlık olan insanın günümüzde bu sosyalliğin ne anlama geldiği, sosyalleşmenin nasıl gerçekleştiği ve sosyal bir varlık olmanın sorumluluklarını yerine getirip getirmediği halen araştırılması gereken bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Buradan hareketle bireyin sosyalleşebilmesi için başkalarının ihtiyaçlarını düşünmesi gerektiği ön koşuluyla birlikte akla empati olgusu gelmektedir.

Empati, bireyin terapötik açıdan kişilik gelişimindeki gerekli koşullardan biri olmakla birlikte (Rogers, 1957) ''diğerinin algısal dünyasına girmek, onun duygu ve düşünce dünyası açısından anlaşıldığını hissettirmek ve tüm bunlara karşı duyarlı olmak'' anlamına gelmektedir (Gladstein, 1983). Empati kavramı günümüzde psikolojik danışma ve rehberlik, sosyal psikoloji, eğitim psikolojisi ve klinik psikoloji gibi bilim dallarıyla beraber başta eğitim ve sağlık meslekleri içinde önemli bir yere sahiptir (Hall ve Schwartz, 2018). Araştırmacılar uzun yıllardır başkalarının ihtiyaçlarını karşılama noktasında önemli bir konu olan olumlu sosyal davranışların ortaya çıkmasında bireyin başkalarının bakış açısını anlama ve duygusal veya bilişsel açıdan empati kurmasıyla ilişkili olduğunu savunmaktadırlar (İlgül, 2022; Kapıkıran vd., 2010; Moore, 1990). Scott ve Seglow'a (2007) göre bireyler, başkalarıyla uyumlu ilişkiler geliştirmek, başkaları tarafından sevilmek, saygı görmek ya da içinde bulunduğu toplum tarafından ötekileştirilmemek gibi nedenlerden dolayı olumlu sosyal davranışlarda bulunurlar. Kısacası birey sosyalleşmek ve içinde yaşadığı toplumla kaynaşmak için olumlu sosyal davranışlarda bulunabilir. Nitekim bu topluma yardım davranışlarından biri ise başta empatik beceri gerektiren özgeci davranışlardır. ''Özgeci davranış ise kişinin kendi çıkarını bilinçli bir şekilde gözetmeden başkalarının refahını teşvik eden yardım etme veya paylaşma davranışıdır'' (Hoffman, 1978). Bu araştırmanın ortaya çıkış gerekçesi ise bireylerin sahip oldukları empatik eğilim ile özgeci davranışlar arasında bir ilişkinin olduğu düşüncesidir.

Empati, toplumda sosyal ve duygusal refahın ayrılmaz bir parçası olmakla birlikte (Weisz ve Cikara, 2021) çocukların öz farkındalığını, diğerlerine olan şefkat duygusunu artırması ve kolektif yaşama katkıda bulunması nedeniyle (Kappelmayer vd., 2023) insanlık için halen araştırılması gereken önemli bir kavram olarak görülmektedir. İlişkili olduğu düşünülen diğer bir kavram olan özgeciliğin ise çocuk yaşlarda gelişmeye başladığı (Tashjian vd., 2021; Tintori vd., 2021), eğitim yoluyla çocuklarda özgeciliğin geliştirildiği (Kutluca, 2024) ve özgeci davranışlarda bulunan çocukların ise topluma faydalı kişiler olarak yaşamda yer aldıklarını belirten çalışmalar bulunmaktadır (Cebeci, 2022; Perkins vd., 2022; Swank vd., 2019). Alan yazında empatik eğilimler ile özgeci davranışlar arasındaki ilişkileri araştıran çalışmalar incelendiğinde empatinin yetişkinlerde zamanla evrilerek özgeci davranışa dönüştüğünü (De Waal, 2008) özgeci davranışı teşvik ettiğini (Stocks vd., 2009) genç ve yetişkinlerin bağış yapma davranışlarında motive edici bir faktör olduğunu (Steele vd., 2008) şiddeti ve suça bulaşma oranını azalttığını (Mayer, vd., 2018) yine bu iki değişkenin birlikte gençlerin psikolojik iyi oluş halini artırdığını (Cho, 2021; Young-Han, ve Yoo, 2024) tespit eden çalışmalar bulunmaktadır ancak doğrudan empatik eğilimler ile özgeci davranışlar arasındaki ilişkiyi inceleyen sınırlı sayıda araştırmaya ulaşılmıştır.

Üç ve dokuz yaşları arasındaki çocuklarla yapılan bir araştırmada özgeci davranışları yüksek olanların empatik becerilerinin de yüksek olduğu bulunmuştur (Buckley vd., 1979). Diğer yandan Liu vd., (2023) araştırmalarında ergenlerin sosyoekonomik durumlarının özgeci davranışlarıyla ilişkisinin olduğu ve empatinin de bu ilişkiye aracılık ettiğini bulmuşlardır. Ortaokul öğrencileriyle yapılan diğer bir araştırmada ise güvensiz bağlanmanın özgeci davranışı olumsuz etkilediği ve empatik eğilimlerin de bu etkileşime aracılık ettiği tespit edilmiştir (Pan vd., 2022). Benzer şekilde (Pan vd., 2019) ise araştırmasında güvenli bağlanmanın empatik becerileri ve özgeci davranışları artırdığı sonucuna ulaşmıştır. Genç ve yetişkinlerle yapılan başka araştırmalarda ise empatinin, özgeci davranışın bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur (Bethlehem vd., 2017; Li vd., 2019; Sapra ve Joshi, 2025) ancak doğrudan ortaokul öğrencilerinde empatik eğilimler ve özgeci davranışlar arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır.

1.1. Araştırmanın amacı

Bu araştırmanın temel amacı ortaokul öğrencilerinin empatik eğilimleri ile özgeci davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır:

1. Ortaokul öğrencilerinin empatik eğilimleri ile özgeci davranışları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Ortaokul öğrencilerinin empatik eğilimleri, özgeci davranışlarını önemli düzeyde yordamakta mıdır?
3. Ortaokul öğrencilerinin empatik eğilimleri cinsiyet, sınıf düzeyi ve sosyoekonomik düzeye göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
4. Ortaokul öğrencilerinin özgeci davranışları cinsiyet, sınıf düzeyi ve sosyoekonomik düzeye göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?

1.2. Araştırmanın önemi

Yukarıdaki bilgiler ışığında empatik eğilimler ve özgeci davranışlar arasındaki ilişkiyi inceleyen çok sınırlı sayıda araştırmaya rastlanmıştır. Aynı zamanda alan yazında doğrudan ortaokul öğrencilerinin empatik eğilimleri ile özgeci davranışları arasındaki ilişkileri inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle bu araştırmanın yapılması psikolojik danışma ve rehberlik bilim dalı başta olmak üzere bilimsel alan yazın için önemli olduğu düşünülmektedir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın modeli

Ortaokul öğrencilerinin empatik eğilimleri ile özgeci davranışları arasındaki ilişkinin incelendiği bu araştırmanın yürütülmesinde ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel araştırmalar iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkilerin belirlenmesinde ve neden-sonuç ile ilgili ipuçları elde etmek amacıyla kullanılan nicel araştırma yöntemidir (Büyüköztürk vd., 2018).

2.2. Araştırmanın çalışma grubu

Araştırmada örneklem belirlenirken ekonomik, güvenli ve az zamanda ulaşılabilirlik açısından uygun bir örnekleme yöntemi olan küme örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada gerekli olan ana örnekleme birimleri belirlenerek bu birimlerden katılımcıların rastgele seçilmesi küme örnekleme yöntemini ifade eder (Akarsu, 2016). Araştırmanın çalışma grubu ortaokul öğrencilerinden oluşmaktadır. Katılımcılar ise 2024-2025 eğitim öğretim yılında Kırıkkale'de bir ortaokulda öğrenimine devam eden altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırma kapsamına alınan bireyler 173'ü kız, 206'sı erkek olmak üzere toplam 379 kişiden oluşmaktadır. Katılımcılara ait detaylı demografik bilgiler aşağıdaki tablo 1'de verilmektedir:

Tablo 1.
Çalışma Grubuna Ait Demografik Bilgilerin Dağılımı

Değişkenler	Kategoriler	Kişi Sayısı (N)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kız	173	45.6
	Erkek	206	54.4
Sınıf Düzeyi	6. Sınıf	192	50.7
	7. Sınıf	187	49.3
Sosyoekonomik	Düşük	23	6.1
Düzey	Orta	240	63.3
	Yüksek	116	30.6
	TOPLAM	379	100

Yukarıdaki tablo 1' de de görüldüğü gibi araştırmanın çalışma grubunu oluşturan katılımcıların 173'ü kız (%45.6), 206'sı erkek (%54.4) olmak üzere toplamda 379 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır. Bu öğrencilerin 192'si (%50.7) altıncı sınıf, 187'si yedinci sınıfta okuyan ve sosyoekonomik düzeyleri ise 23'ü (%6.1) düşük, 240'ı (%63.3) orta ve 116'sı (%30.6) yüksek olan bireylerdir.

2.3. Veri toplama araçları ve süreci

2.3.1. Kişisel bilgi formu: *Araştırmanın amacı, içeriği, uygulanacak ölçme araçları ve gönüllülüğe ait bilgilendirmelerle birlikte katılımcıların cinsiyet, sınıf düzeyi ve sosyoekonomik düzeyleri gibi demografik bilgilerinin yer aldığı formdur. Araştırmanın katılımcılarına araştırma ile ilgili okulun belirli yerlerinde duyurular yapılmış olup araştırma verileri yüz yüze olacak şekilde beş gün içinde toplanmıştır.*

2.3.2. KA-Sİ empatik eğilim ölçeği çocuk formu

Çocukların empatik eğilimlerini ölçmek amacıyla Kaya ve Siyez (2010) tarafından geliştirilen ölçme aracı ilk ve ortaokulda öğrenim gören öğrenciler için geliştirilmiştir. Ölçek toplamda 13 maddeden oluşmaktadır. Aynı zamanda iki alt boyutu da olan ölçeğin bir alt boyutu bilişsel empatiyi ölçerken diğeri ise duygusal empatiyi ölçmektedir. Toplam puanda ise çocukların empatik eğilimlerini ölçmektedir. Ölçeği kodlama sistemi: 1=Bana hiç uygun değil, 2=Bana biraz uygun, 3= Bana oldukça uygun ve 4= Bana tamamen uygun şeklindedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 13 iken alınabilecek en yüksek puan ise 52'dir. Alınan puanların yüksek olması çocuktaki empatik eğilimin de yüksek olması anlamına gelmektedir. Ölçeğin geçerlik analizlerinde iki faktörde varyansın %44.3'ünü açıkladığı görülmektedir. Yapılan doğrulayıcı faktör analizine göre model verilere iyi uyum sağlamaktadır (X2=76.97, df=64, p>.001; X2/df=1.20; RMSEA=0.02, SRMR=0.04; GFI=0.97; CFI=0.99). Ölçeğin iç tutarlık katsayısı .89 olarak belirlenmiştir (Kaya ve Siyez, 2010).

2.3.3. Çocuklar için özgecilik ölçeği

Çocukların özgecilik düzeylerini belirlemek amacıyla Swank vd. (2019) tarafından geliştirilen ölçek Ergül ve Çakmak (2021) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçeğin verileri 10-18 yaşları arasında değişen toplamda 535 ortaokul ve lise öğrencisinden toplanmıştır. Ölçek orijinalinde 3. Sınıf ve 12. Sınıf çocuk ve ergenlerin özgeci davranışlarını ölçmek için tasarlanmış tek boyutu olan bir ölçme aracıdır. Çocukların işaretleyeceği toplamda 30 madde bulunmaktadır. Seçeneklerden biri özgeci davranışı, diğeri benmerkezci davranışı ve üçüncü seçenek ise başkalarından fikir alarak davranışta bulunmayı ifade etmektedir. Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik analizleri toplamda 447 öğrenci ile yürütülmüştür. Türkçeye uyarlanan ölçek toplamda 28 maddeden ve tek boyutlu bir yapıdan oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 28 iken alınabilecek en yüksek puan 84'tür. Ölçeğin Cronbach alfa değeri .871, ve test-tekrar test güvenirliği ise .832'dir. Uygulanan doğrulayıcı faktör analizinde ölçeğin orijinal ölçekle uyumlu olduğu geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Ergül ve Çakmak, 2021).

2.4. Verilerin analizi

Araştırma kapsamında toplanan veriler bilgisayar ortamında SPSS 27.0 istatistik paket programı ile analiz edilmiştir. Araştırmanın bağımsız değişkeni empatik eğilimler, bağımlı değişkeni ise özgeci davranışlardır. Cinsiyet, sınıf düzeyi ve sosyoekonomik düzey değişkenleri ise araştırmanın demografik değişkenlerini oluşturmaktadır. Araştırmada istatistiki tekniklerden mod, medyan, ortalama ve standart sapma gibi betimleyici istatistiklerin yanı sıra katılımcıların KA-Sİ Empatik Eğilimler Ölçeği ve Çocuklar için Özgecilik Ölçeği'nden aldıkları puanların parametrik testlerin temel varsayımlarını karşılayıp karşılamadıkları incelenmiştir. Bu nedenle basıklık ve çarpıklık değerlerine bakılarak normallik dağılımları incelenmiştir. Araştırmada elde edilen toplam puanların demografik değişkenlere göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için Bağımsız Örneklemler T-Testi ve bağımsız örneklemler için Tek Faktörlü Varyans Analizi testleri uygulanmıştır. Katılımcıların empatik eğilimleri ile özgeci davranışları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla Korelasyon Analizi (Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı) ve empatik eğilimlerin özgeci davranışı yordamadaki rolüne ilişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi testleri uygulanmıştır.

2.5. Araştırmanın etik izni

Yapılan bu çalışmada "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Kırıkkale Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi: 17/04/2025

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: 330840

3. BULGULAR

Araştırmada kullanılan istatistiki yöntemlerin belirlenmesi için yapılan normallik testi bulguları aşağıdaki tablo 2'de verilmiştir:

3.1. Araştırma Verilerinin Normallik Dağılımları

Tablo 2.
Katılımcıların Empatik Eğitim ve Özgeci Davranış Puanlarının Normal Dağılımı

	Ortalama	Medyan	Mod	Çarpıklık katsayısı	Basıklık katsayısı
Empatik Eğilim Toplam	37.9	39.0	38.1	-.045	.561
Özgeci Davranış Toplam	68.8	70.0	69.4	-.703	.075

Bir araştırmada mod, medyan ve aritmetik ortalamanın birbirine yakın değerler almasıyla birlikte diğer bir ölçüt olan basıklık ve çarpıklık değerlerinin belirli katsayılar arasında olması gerekmektedir (Can, 2018). Bu katsayıların ± 1,5 değerleri arasında olması, araştırmanın verilerinin normal dağıldığını gösterirken (Tabachnick ve Fidell, 2013) ortalama puanların basıklık ve çarpıklık değerlerinin ± 2 puan aralığında olmasının araştırmanın verilerinin normal dağılım gösterdiğini belirten araştırmacılar da bulunmaktadır (Pituch ve Stevens, 2016). Yukarıdaki tablo 2'den hareketle araştırmanın verilerinin normal dağıldığı görülmektedir.

Tablo 3.
Katılımcıların Empatik Eğilim ve Özgeci Davranış Puanlarına İlişkin Korelasyon Analizi Sonuçları

	Özgeci Davranış Toplam	Empatik Eğilim Toplam
Empatik Eğilim Toplam	.522***	1

*p<.05 **p<.01 ***p<.001

Tablo 3'te yer alan bulgular incelendiğinde, katılımcıların empatik eğilim toplam puanı ile özgeci davranış toplam puanları arasında yüksek düzeyde pozitif yönlü ilişki tespit edilmiştir (r=.522, p=.000).

Tablo 4.
Katılımcıların Empatik Eğilimlerinin Özgecilik Davranışını Yordamasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Model	B	SH	β	t
Sabit	44.464	2.094	-	21.238
Özgeci Davranış	**R**= .522	**R²**=.273	**F**(1-378)=.643	**P**=.000

Tablo 4'teki bulgulara göre oluşturulan regresyon modelinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir (F(1-378)= .643, p=.000). Empatik eğilimlerin ise özgeci davranışa ilişkin varyansın %27'sini açıkladığı görülmektedir (R2=.273).

Tablo 5.
Katılımcıların Cinsiyete Göre Empatik Eğilim Puanlarına İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve T Değeri

Cinsiyet	N	X	Ss	t	p
Kız	173	39.9	7.43	4.827	.000***
Erkek	206	36.2	7.43		

*p<.05 **p<.01 ***p<.001

Tablo 5'e ait bulgular incelendiğinde katılımcıların cinsiyetleri açısından empatik eğilimlerine ait puan ortalamaları arasında anlamlı farklılaşma bulunmuştur (t_{379}=4.827, p=.000). Ortalamalara bakıldığında farkın erkek öğrencilere göre (X=36.2) kız öğrencilerin lehine olduğu görülmektedir (X=39.9).

Tablo 6.
Katılımcıların Sınıf Düzeyine Göre Empatik Eğilim Puanlarına İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve T Değeri

Sınıf Düzeyi	N	X	Ss	t	p
6. Sınıf	192	38.4	7.00	1.069	.286
7. Sınıf	187	37.5	8.25		

*p<.05 **p<.01 ***p<.001

Tablo 6'da yer alan analiz sonuçlarına bakıldığında katılımcıların sınıf düzeyi açısından empatik eğilimlerine ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmemiştir (t_{379}=1.069, p=.286).

Tablo 7.
Katılımcıların Sosyoekonomik Düzeye Göre Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Empatik Eğilim Puanları Arasındaki Farka İlişkin Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Sosyoekonomik Düzey	N	X	Ss	F	Sd	p
Düşük	23	38.5	6.65			
Orta	240	37.5	7.98	1.179	2.376	.309
Yüksek	116	38.7	7.08			
TOPLAM	379	37.9	7.64			

*p<.05 **p<.01 ***p<.001

Tablo 7'deki analiz sonuçlarına göre katılımcıların sosyoekonomik düzey açısından empatik eğilimlerine ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmemiştir (F(1.179)=2.376, p=.309).

Tablo 8.
Katılımcıların Cinsiyete Göre Özgeci Davranış Puanlarına İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve T Değeri

Cinsiyet	N	X	Ss	t	p
Kız	173	70.4	9.47		
				3.016	.003***
Erkek	206	67.5	9.18		

*p<.05 **p<.01 ***p<.001

Tablo 8'e ait bulgulara göre katılımcıların cinsiyetleri açısından özgeci davranışlarına ait puan ortalamaları arasında anlamlı farklılaşma bulunmuştur (t_{379}=3.016, p=.003). Puan ortalamalarına göre kız öğrencilerin özgeci davranış puanlarının (X=70.4) erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (X=67.5).

Tablo 9.
Katılımcıların Sınıf Düzeyine Göre Özgeci Davranış Puanlarına İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve T Değeri

Sınıf Düzeyi	N	X	Ss	t	p
6. Sınıf	192	71.3	8.78		
				5.294	.000***
7. Sınıf	187	66.3	9.41		

*p<.05 **p<.01 ***p<.001

Tablo 9'daki analiz sonuçlarına göre katılımcıların sınıf düzeyi değişkeni açısından özgeci davranış düzeylerine ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir (t_{379}=5.294, p=.000). Farkın yedinci sınıflara göre (X=66.3) altıncı sınıfların lehine olduğu bulgusuna ulaşılmıştır (X=71.3).

Tablo 10.
Katılımcıların Sosyoekonomik Düzeye Göre Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Özgeci Davranış Puanları Arasındaki Farka İlişkin Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Sosyoekonomik Düzey	N	X	Ss	F	Sd	p
Düşük	23	69.3	10.2			
Orta	240	68.3	9.24	1.039	2.376	.355
Yüksek	116	69.8	9.61			
TOPLAM	379	68.8	9.41			

*p<.05 **p<.01 ***p<.001

Tablo 10'daki bulgular incelendiğinde katılımcıların sosyoekonomik düzey değişkenine göre özgeci davranışlarına ait puan ortalamaları arasında ($F_{(2.376)}$=1.039, p=.355) anlamlı farklılaşma bulunmamıştır.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Ortaokul öğrencilerinin empatik eğilimleri ile özgeci davranışları arasındaki ilişkinin incelendiği bu araştırmada öğrencilerin empatik eğilimleri ile özgeci davranışları arasında yüksek düzeyde pozitif yönlü ilişki tespit edilmiştir. Bu durum ortaokul öğrencilerinin empatik eğilimleri arttıkça özgeci davranışlarının da arttığını göstermektedir. Bu sonuca benzer şekilde empatik becerileri yüksek olan çocukların özgeci davranışlarının da yüksek olduğunu tespit eden çalışmalar bulunmaktadır (Buckley vd., 1979; Pan vd., 2019). Alan yazında empatik eğilimler ile negatif korelasyon gösteren sonuçlara rastlanmamıştır ancak Stocks vd., (2009) araştırmalarında empatik düzeyi yüksek olan bireylerin aslında başkalarının acılarından psikolojik olarak kaçma kaygısından dolayı özgeci davranışta bulunabileceklerini belirtmektedirler. Schroeder vd., (1988) tarafından araştırmada ise empatik kaygının egoist bir motivasyon ile ilişkili olabileceği incelenmiştir ancak araştırma sonuçlarında özgeci davranışta bulunan bireylerin bu davranışı empatik bir kaygıdan ziyade başkalarının problemleriyle ilgilenme motivasyonlarından dolayı gerçekleştirdikleri tespit edilmiştir. Bireylerin empatik kaygıları da özgeci davranışlarıyla ilişkili olabilir ancak genel olarak empatik eğilimlerin zamanla evrilerek özgeci davranışa dönüşmesi (De Waal, 2008) ve empatik eğilimlerin özgeci davranışı teşvik etmesi (Stocks vd., 2009) genel olarak alan yazındaki çalışmaların araştırmanın bu bulgusunu desteklediğini düşündürmektedir. Araştırmanın önemli diğer bir bulgusu ise empatik eğilimin özgeci davranışı önemli ölçüde yordamasıdır. Bu durum öğrencilerin özgeci davranışlarının önemli bir kısmının empatik eğilimleriyle açıklanabileceğini göstermektedir. Pan vd., (2022) ortaokul öğrencilerinde güvensiz bağlanma ve özgeci davranış ilişkisinde empatinin tam aracılık ettiğini tespit etmişlerdir. Ergenlerle yapılan başka bir araştırmada ise sosyoekonomik durumun özgeci davranışla ilişkisinin olduğu ve empatinin de bu ilişkiye aracılık ettiği bulunmuştur (Liu vd., 2023). Genç ve yetişkinlerle yapılan başka araştırmalarda ise empatinin doğrudan özgeci davranışın önemli bir yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Bethlehem vd., 2017; Li vd., 2019; Sapra ve Joshi, 2025). Alan yazındaki araştırmalar, araştırmanın bu bulgusunu desteklemekle birlikte ortaokul öğrencilerinde empatik eğilimlerin özgeci davranışı etkilediği şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmanın demografik değişkenlerine ilişkin bulgulara bakıldığında ise kız öğrencilerin hem empatik eğilimlerinin hem de özgeci davranışlarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Doğrudan ortaokul öğrencilerinin empatik eğilimleri ve özgeci davranışlarının incelendiği bir çalışmada özgeci davranışlarda bir farkın olmadığı ancak kız öğrencilerinin empatik eğilimlerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur (Pan vd., 2022). Genç ve yetişkinlerle gerçekleştirilen araştırmalarda ise kadınların erkeklere göre hem empatik eğilimlerinin hem de özgeci davranışlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Bethlehem vd., 2017; Steele vd., 2008). Cinsiyet değişkeniyle ilgili rastlanan araştırma sayısı çok sınırlı olmakla birlikte ulaşılabilen kaynaklar araştırmanın bu bulgusunu desteklemektedir. Sınıf düzeyine göre empatik eğilimlerde altıncı ve yedinci sınıflar arasında anlamlı bir farklılaşma gözlenmezken altıncı sınıfların yedinci sınıflara göre daha fazla özgeci davranışlarının olduğu

tespit edilmiştir. Steele vd., (2008) araştırmalarında gençlerin yaşlılara göre daha fazla özgeci davranışta bulunduklarını, Bethlehem vd., (2017) ise gençler ile yetişkinlerin özgeci davranış düzeylerinde anlamlı bir farklılaşmanın olmadığını tespit etmişlerdir. İlkokul çağındaki çocuklarla yapılan başka bir araştırmada ise empatik eğilimler ve özgeci davranış düzeylerinin yaşa göre değişmediği sonucuna ulaşılmıştır (Buckley vd., 1979). Ayrıca empati ve özgecilik gelişiminin çocuk yaşlardan itibaren gelişmeye başladığı bilinmektedir (Tashjian vd., 2021; Tintori vd., 2021). Araştırmanın son bulgusu ise ortaokul öğrencilerinin hem empatik eğilimlerinin hem de özgeci davranışlarının sosyoekonomik düzeye göre anlamlı farklılık göstermemesidir. Liu vd., (2023) ise araştırmalarında sosyoekonomik durumu düşük olan ortaokul öğrencilerinin empatik eğilimlerinin ve özgeci davranışlarının daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Li vd., (2019) ise yetişkinlerde sosyoekonomik düzeyi düşük olanların daha yüksek empatik eğilime ve özgeci davranışa sahip olduklarını belirtmektedirler. Bu durum araştırmanın bulgusunun aksine sosyoekonomik düzeyi düşük olan bireylerin, fırsat eşitliği bakımından dezavantajlı olmaları nedeniyle başkalarının ihtiyaçlarını anlamada daha duyarlı olduklarını akla getirmektedir.

Sonuç olarak bu araştırmada ortaokul öğrencilerinde empatik eğilimler arttıkça özgeci davranışların da arttığı aynı zamanda empatik eğilimlerin özgeci davranışın önemli bir açıklayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Empatik eğilimlerin ve özgeci davranışların kız öğrencilerde daha fazla olduğu ayrıca yaş veya sınıf düzeyi düştükçe özgeci davranışların arttığı görülmektedir. Sosyoekonomik açıdan ise ortaokul öğrencilerinin empatik eğilimlerinde ve özgeci davranışlarında ise anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Gelecek araştırmalarda empatik eğilim ve özgeci davranış arasındaki ilişkiye aracılık ettiği düşünülen bağımlı ve bağımsız değişkenlerle, daha geniş örneklem gruplarıyla, yaş ve sosyoekonomik düzey demografik değişkenleriyle birlikte araştırılması önerilir.

Kaynakça / Referenca

Akarsu, B. (2016). Hipotezlerin, değişkenlerin ve örneklemin belirlenmesi, (Ed. Metin, M.). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*, (3. baskı). Pegem Akademi.

Bethlehem, R. A., Allison, C., van Andel, E. M., Coles, A. I., Neil, K., ve Baron-Cohen, S. (2017). Does empathy predict altruism in the wild?. *Social Neuroscience*, *12*(6), 743-750.

Büyüköztrük, Ş., Akgün, Ö. E., Demirel, F., Karadeniz, Ş., ve Kılıç-Çakmak, E. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri.* (24. baskı). Pegem Akademi.

Buckley, N., Siegel, L. S., ve Ness, S. (1979). Egocentrism, empathy, and altruistic behavior in young children. *Developmental Psychology, 15*(3), 329–330. https://doi.org/10.1037/0012-1649.15.3.329

Cebeci, A. (2022). *Üniversite öğrencilerinin özgecilik ve algılanan sosyal destek düzeylerinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.

Can, A. (2018). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi* (6. baskı). Pegem Akademi.

Cho, M. H. (2021). The relative effects of emotion and empathy on altruistic behavior. *The Journal of the Korea Contents Association*, *21*(9), 652-665.

De Waal, F. B. (2008). Putting the altruism back into altruism: the evolution of empathy. *Annual Review of Psychology*, *59*(1), 279-300.

Ergül, N., ve Çakmak, A. (2021). Çocuklar için özgecilik ölçeği Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *International Social Sciences Studies Journal, 7*(92), 5508-5519.

Gladstein, G. A. (1983). Understanding empathy: Integrating counseling, developmental, and social psychology perspectives. *Journal of Counseling Psychology, 30*(4), 467–482. https://doi.org/10.1037/0022-0167.30.4.467

Hall, J. A., ve Schwartz, R. (2018). Empathy present and future. *The Journal of Social Psychology, 1–19.* https://doi:10.1080/00224545.2018.14

Hoffman, M.L. (1978). Psychological and biological perspectives on altruism. International Journal of Behavioral Development, 1(4), 323–339.

İlgül, B. (2022). *Akran zorbalığı ile empatik eğilim, olumlu sosyal davranışlar ve saldırgan davranışlar arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi.

Kappelmayer, M., Czar, A., Tresca, M., D'Adamo, P., ve Lozada, M. (2023). A school intervention promotes compassion, empathy and social relationships in children. *School Psychology International*, *44*(5), 515-532.

Kaya, A., ve Siyez, D. M. (2010). KA-Sİ çocuk ve ergenler için empatik eğilim ölçeği: Geliştirilmesi geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Eğitim ve Bilim*, *35*(156), 111-125.

Kapıkıran, N. A., Kapıkıran, Ş., ve Başaran, B. İ. (2010). Psikolojik danışma ve rehberlik öğrencilerinin empatik eğilimler ve algıladıkları anne ve baba olumlu sosyal davranışları: Cinsiyetin farklılaştırıcı rolü. *Ege Eğitim Dergisi*, *11*(1), 1-19.

Kutluca, V. (2024). *Özgecilik temelli psikoeğitim programının ortaokul öğrencilerinin özgeci davranışlarına etkisinin sınanması* (Yayımlanmamış doktora tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi.

Li, Z., Yu, J., Yang, X., ve Zhu, L. (2019). Associations between empathy and altruistic sharing behavior in Chinese adults. *The Journal of general psychology*, *146*(1), 1-16.

Liu, X., Zhang, Y., Chen, Z., Xiang, G., Miao, H., ve Guo, C. (2023). Effect of socioeconomic status on altruistic behavior in Chinese middle school students: Mediating role of empathy. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, *20*(4), 3326. https://doi.org/10.3390/ijerph20043326

Mayer, S. V., Jusyte, A., Klimecki-Lenz, O. M., ve Schönenberg, M. (2018). *Empathy and altruistic behavior in antisocial violent offenders with psychopathic traits. Psychiatry Research. 269,* 625-632. https://doi:10.1016/j.psychres.2018.08.03

Moore, B. S. (1990). The origins and development of empathy. *Motivation and Emotion, 14(2),* 75–80. https://doi:10.1007/bf00991636

Pan, Y., Liang, S., ve Shek, D. T. (2022). Attachment insecurity and altruistic behavior among Chinese adolescents: mediating effect of different dimensions of empathy. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, *19*(16), 10371. https://10.3390/ijerph191610371

Pan, Y., Xıao, Y., Hu, Y., Lıu, G., ve Lı, Z. (2019). Effects of secure attachment on empathy and altruistic behavior. *Advances in Psychological Science*, *27*(12), 2077-2083. https://10.3724/SP.J.1042.2019.02077

Perkins, N., Sehmbi, T., ve Smith, P. (2022). Effects of kindness-and compassion-based meditation on wellbeing, prosociality, and cognitive functioning in children and adolescents: A systematic review. *Mindfulness, 13*(9), 2103-2127.

Pituch, K. A. ve Stevens, J. P. (2016). *Applied multivariate statistics for the social sciences* (6. Ed.). Routledge.

Rogers, C. R. (1957). The necessary and sufficient conditions of therapeutic personality change. *Journal of Consulting Psychology, 21*,95-103.

Sapra, S., ve Joshi, G. (2025). The Role of Empathy in Predicting Altruistic Behavior. *International Journal of Interdisciplinary Approaches in Psychology*, *3*(4), 1-10.

Schroeder, D. A., Dovidio, J. F., Sibicky, M. E., Matthews, L. L., ve Allen, J. L. (1988). Empathic concern and helping behavior: Egoism or altruism?. *Journal of Experimental Social Psychology*, *24*(4), 333-353.

Scott, N., ve Seglow, J. (2007). *Altruism*. Maidenhead: Open University.

Steele, W.R., Schreiber, G.B., Guiltinan, A., Nass, C., Glynn, S.A., Wright, D.J., Kessler, D., Schlumpf, K.S., Tu, Y., Smith, J.W., Garratty, G. and (2008), The role of altruistic behavior, empathetic concern, and social responsibility motivation in blood donation behavior. *Transfusion, 48*, 43-54. https://doi.org/10.1111/j.1537-2995.2007.01481.x

Stocks, E. L., Lishner, D. A., ve Decker, S. K. (2009). Altruism or psychological escape: Why does empathy promote prosocial behavior?. *European Journal of Social Psychology*, *39*(5), 649-665.

Swank, J., Limberg, D., ve Liu, R. (2019). Development of the altruism scale for children: An assessment of caring behaviors among children. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*. https://doi.org/10.1080/07481756.2019.1667245

Tabachnick, B. G., ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6. Edition). Allyn ve Bacon.

Tashjian, S. M., Rahal, D., Karan, M., Eisenberger, N., Galvan, A., Cole, S. W., ve Fuligni, A. J. (2021). Evidence from a randomized controlled trial that altruism moderates the effect of prosocial acts on adolescent well-being. *Journal of Youth and Adolescence, 50*,(1) 29- 43.

Tintori, A., Ciancimino, G., Palomba, R., Clementi, C., ve Cerbara, L. (2021). The impact of socialisation on children's prosocial behaviour. A study on primary school students. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 18*(22), 12017.

Weisz, E., ve Cikara, M. (2021). Strategic regulation of empathy. *Trends in Cognitive Sciences*, *25*(3), 213-227.

Young-Han, S., ve Yoo, D. (2024). Effect of adolescents' cognitive and emotional empathy and altruistic behavior on psychological well-being. *Korean Journal of Child Studies*, *45*(1), 1-13.

EXTENDED ABSTRACT

1. INTRODUCTION

In today's world, where the importance of socialization is increasingly emphasized, the investigation of individuals' positive social behaviors and the concepts believed to be associated with them emerges as a critical issue. As inherently social beings, individuals possess not only personal needs but also social responsibilities. For effective socialization to occur, individuals must first be aware of these responsibilities. In this context, the concept of *empathy* arises as essential in responding to the emotional, cognitive, and belief-based needs of others within society. Empathy, regarded as one of the necessary conditions for therapeutic personality development (Rogers, 1957), refers to "entering the perceptual world of the other, conveying a sense of being understood in terms of their emotions and thoughts, and being sensitive to all these aspects" (Gladstein, 1983). Empathy is recognized as an integral component of social and emotional well-being within society (Weisz & Cikara, 2021). It continues to be a crucial subject of research due to its role in enhancing children's self-awareness, fostering compassion toward others, and contributing to collective life (Kappelmayer et al., 2023). Another related concept, *altruism*, is believed to begin developing in early childhood (Tashjian et al., 2021; Tintori et al., 2021). Studies indicate that altruism can be fostered through education (Kutluca, 2024), and children who exhibit altruistic behaviors are more likely to become socially beneficial individuals (Cebeci, 2022; Perkins et al., 2022; Swank et al., 2019).

The primary aim of this study, which investigates the relationship between middle school students' empathic tendencies and their altruistic behaviors, is to statistically determine the nature of the relationship between these two constructs. Additionally, the study examines whether empathic tendencies can predict altruistic behaviors among middle school students. Furthermore, it explores whether students' empathic tendencies and altruistic behaviors differ according to various demographic variables such as gender, grade level, and socioeconomic status. In light of this information, it is evident that there are only a limited number of studies examining the relationship between empathic tendencies and altruistic behaviors. A review of the literature reveals no research that directly focuses on the relationship between these two variables specifically among middle school students. Therefore, conducting this study is considered significant as it is expected to contribute not only to the body of scientific research but also to the field of guidance and psychological counseling. Moreover, the findings may benefit professionals working in schools under the Ministry of National Education, as well as those employed in institutions affiliated with the Ministry of Family and Social Services who work with middle school students, in addition to researchers interested in the topic.

2. METHOD

This study utilized a relational survey model to investigate the association between empathic tendencies and altruistic behaviors among middle school students. The research design was selected to examine the statistical relationships between variables in a non-experimental setting. The study sample comprised a total of 379 students, including 173 females and 206 males, drawn from the sixth and seventh grades of a public middle school. A cluster sampling method was employed, chosen for its practicality in terms of time, cost-efficiency, and accessibility to the target population. To collect data, three instruments were administered: a personal information form designed by the researchers to gather demographic data; the KA-Sİ Empathic Tendency Scale developed by Kaya and Siyez (2010), which assesses the level of empathy in children; and the Children's Altruism Scale created by Ergül and Çakmak (2021), which evaluates altruistic behavioral tendencies in youth.

The data collected were analyzed using SPSS version 27.0, a statistical software package commonly used in social sciences. In the first phase of analysis, descriptive statistics such as mean, median, mode, and standard deviation were calculated to summarize the distribution of scores. Additionally, normality tests

were conducted to determine whether the data met the assumptions required for parametric testing. To explore whether empathic and altruistic behavior levels varied according to demographic factors such as gender, grade level, and socioeconomic status, independent samples t-tests and one-way ANOVA were applied. In the final phase of analysis, Pearson product-moment correlation was used to assess the strength and direction of the relationship between empathic tendencies and altruistic behaviors. Furthermore, simple linear regression analysis was conducted to evaluate the predictive power of empathic tendencies on altruistic behavior.

3. FINDINGS, DISCUSSION AND RESULTS

This study found a strong positive correlation between middle school students' empathic tendencies and altruistic behaviors. As students' empathic tendencies increased, their altruistic behaviors also increased. Furthermore, empathic tendency was found to be a significant predictor of altruistic behavior, suggesting that students' altruistic actions can largely be explained by their level of empathy. In terms of demographic findings, female students scored higher than males in both empathic tendencies and altruistic behaviors. While there was no significant difference in empathic tendencies between sixth and seventh graders, sixth graders exhibited more altruistic behaviors than seventh graders. No significant differences were found in either empathic tendencies or altruistic behaviors based on socioeconomic status.

In conclusion, the study demonstrates that increased empathy is associated with increased altruism among middle school students, and empathy is a key explanatory factor for altruistic behavior. Additionally, girls tend to show higher levels of both traits, and younger students exhibit more altruistic behavior. It is recommended that future research explore this relationship with larger and more diverse samples and consider other potential mediating or moderating variables such as age and socioeconomic background.

ARAŞTIRMANIN ETİK İZNİ

Bu çalışmada "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması gerektiği belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Kırıkkale Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi: 17/04/2025

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: 330840